Svar på Jan Helbaks blogindlæg på Kritisk Debat 29. september 2026:

'Fredsbevægelsen må klargøre årsagerne til krigen i Ukraine'

Af Susanne Possing og Henning Salling Olesen, medlemmer af OMTÆNKE-tanken under NEJ til Oprustning – JA til Bæredygtig Sikkerhedspolitik

Vi glæder os over at læse en skribent, der forholder sig vidende og seriøst til nogle af de spørgsmål, vi rejste i to læserbreve i Dagbladet Information[1] (og som senere blev bragt i en længere version i Globalnyt)[2], og ikke mindst til de store spørgsmål om, hvad der kommer efter krigen.

Tak for en vidende fremstilling af polerne i den europæiske debat om Ukraine. Og af de forskellige fortolkninger af det historiske forløb, der ledte frem til Ruslands invasion i februar 2022. I afsnittene 'Et uundgåeligt spørgsmål' og 'En bæredygtig fredsaftale' formuleres forfriskende nye, nødvendige og konstruktive tanker, herunder spørgsmålet: "Hvis en "bæredygtig fredsaftale" klart er i Europas interesse, hvorfor bliver den så modarbejdet af de europæiske ledere?".

I den forbindelse er det også glædeligt, at Helbak anerkender det centrale sigte med vores indlæg: "Det radikalt nye i NtO's to udspil er, at man drister sig til at formulere målet for fredsforhandlinger som en tilstand, hvor Vesten igen kan tale og forhandle med Rusland, "der vedbliver med at være en geografisk del af Europa".

Vi vil nedenfor kommentere dele af indlægget.

Vi er stort set enige i Helbaks redegørelse for – og nødvendigheden af at genkalde sig – den politiske forhistorie til krigen i Ukraine. Det er rigtigt, at Rusland et stykke vej efter Sovjetunionens sammenbrud ønskede samarbejde med vesten – i forlængelse af det tøvejr som Gorbatjov og Reagan havde grundlagt. Helbaks hovedargument, at Rusland ikke har haft aggressive hensigter, men har følt sig intimideret og narret af vesten, er korrekt. Men der skal to til en tango: Rusland har ladet sig provokere, har deltaget i eskalationen og har taget første skridt til en krigsførelse, der, også uden ubegrundet dæmonisering, må kaldes brutal.

[1] https://www.information.dk/debat/2026/09/rimeligt-fortsaette-krigen-ukraine-naar-kan-vindes? og https://www.information.dk/debat/2026/09/fredsaktivister-svarer-igen-selvfoelgelig-standse-vaabenstoetten-ukraine?
[2] https://globalnyt.dk/rusland-ukraine-der-er-spoergsmaal-vi-er-noedt-til-at-stille/

Helbak argumenterer rigtigt for, at det afgørende for en fredsslutning er den historiske baggrund og de politiske motiver: "Første skridt for debatten må være konstateringen af, at invasionen ikke kom ud af den blå luft, men som kulminationen på en lang spændingsfyldt proces. Hvis det udgangspunkt godkendes, får det til følge, at fredsprocessen ikke kan isoleres til et mellemværende mellem Rusland og Ukraine eller til simpel ansvarsbebyrdelse. USA, Europa og Nato er en del af efter-koldkrigsspillet og dets komplekse modsætningsbillede og som sådan også centrale brikker i en fredsaftale."

Det er vi enige i. Helbak efterlyser fra os en redegørelse for årsagerne til Ruslands invasion. Og ja, det er ikke den, der fylder i vores nyeste pamflet 'BÆREDYGTIG SIKKERHEDSPOLITIK I en forrykt verden'. Den har især fokus på de nyere magtforskydninger og opbruddet i den vestligt dominerede regelbaserede verdensorden.[3]

Vi har til gengæld – ikke helt så udførligt som Helbak, men dog – skrevet om baggrunden for invasionen: i pamfletten 'BÆREDYGTIG SIKKERHEDSPOLITIK En nødvendig omtanke', fra marts 2023 s. 3-4, ikke mindst i afsnittet 'Rusland, Europas nye trussel'.[4] Og Susanne Possing har i flere artikler skrevet om betydningen af NATOs østudvidelse, USAs og NATOs rolle, om USAs militære støtte til Ukraine fra 2014 og om det storpolitiske forløb frem til invasionen.[5]

Hvad angår Ruslands motiver for at invadere Ukraine. Putin har udtalt sig på mange måder om forholdet til Ukraine. Men helt centralt står kravet om, at Ukraine må droppe NATO-medlemskab. Så er der ønsket om at beskytte russisk-talende borgere i Østukraine, og at en fredsslutning forudsætter, at Krim og de fire oblaster bliver russiske mm.

Andre stemmer i regimet taler om en slavisk kultur, der står over for en invasiv vestlig påvirkning, og Putins tidligere (2005) karakteristik af Sovjetunionens sammenbrud som "geopolitisk katastrofe" og hans rablerier om Ruslands historie har givet stof til at se krigen i Ukraine som et led i en "civilisationernes kamp". Men Putin har også afvist enhver tale om angreb på Europa (2025 og 2026). Kort sagt: Rusland har forskellige krigsmål på forskellige tidspunkter. Til gengæld findes der også i regimets bagland en

[3] https://nejtiloprustning.dk/wp-content/uploads/2026/04/baeredygtig-sikkerhedspolitik-i-en-forrykt-verden.pdf
[4] https://nejtiloprustning.dk/wp-content/uploads/2023/03/pamflet-Baeredygtig-Sikkerhedspolitik-NtO-020323.pdf
Dele af denne pamflet blev med forfatternes tilladelse optrykt i netmediet Solidaritet 30. april 2023: https://solidaritet.dk/en-verden-i-opbrud/
[5] https://pov.international/andre-losninger-end-de-militaere-i-ukraine/, https://www.eftertrykket.dk/er-der-et-alternativ-til-krigene-og-oprustningen/ og https://politiken.dk/debat/kroniken/art10606010/Statsministeren-har-gjort-det-til-sit-kendem%C3%A6rke-at-sprede-frygt-i-befolkningen

aggressiv nationalisme, fx artikuleret af den tidligere præsident Medvedev, og folk der kræver brug af den russiske atombevæbning.

Det mest jordnære motiv, beskyttelsen af de russisk orienterede befolkningsgrupper i de fire østlige oblaster, fordi Minsk II-aftalen ikke er blevet realiseret, har tråde tilbage til begivenhederne omkring Maidan protesterne. Den juridisk aggressive indlemning af oblasterne i Rusland viser, at et territorialt krigsmål er centralt - ansporet af den faktiske borgerkrig i det østlige Ukraine efter 2014.

Disse mål har formentlig bred opbakning i befolkningen. Men ellers ved vi ikke særlig meget om tilslutningen til i den russiske befolkning. Et uafhængigt ukrainsk institut, IKAR, har registreret stigende modstand mod krigen (telefonisk rundspørge, IKAR, Kiev Post maj 2026).

Som vi ser det, er det russiske regime foruden disse svingende og modsætningsfulde elementer også optaget af *regimets overlevelse*. I ly af krigen har regimet strammet en i forvejen brutal undertrykkelse af al indenlandsk modstand til noget, der ligner desperation. Det politiske demokrati har løbende udviklet sig til en parodi, med udelukkelse af modkandidater. Det har længe været elementært livsfarligt at være kritiker af regimet, selv om ophavet til politiske mord fortaber sig. Men helt åbenlyst og meget dramatisk er det helt enkelt kriminaliseret at tale om krig i Ukraine – kritik retsforfølges åbent, og offentligheden er stærkt censureret.

Med rette påpeger Helbak diskursernes betydning som faktor i den politiske udvikling af konflikter. Her er det påfaldende, hvordan udenrigsminister Lavrovs – ikke mindst i det globale Syd – mere respekterede måde at retfærdiggøre og redegøre for motiverne i staten Ruslands politik kolliderer med det aktuelle politiske regimes brutale krigsførelse og ekstremt repressive undertrykkelse.

Helbaks påpegning af, hvordan den vestlige offentligheds dæmonisering af Rusland kommer til at flyde ind i vores retorik, er helt rigtig – point taken, og tak for den iagttagelse! Omvendt vil Helbaks fremstilling af det formelt velbegrundede i Ruslands politik af mange kunne udlægges som et ekko af Lavrov. Nogle af de omhyggelige distinktioner mellem, om Rusland nu er tiltagende autoritært under en demokratisk formel struktur, eller om det kan siges at være totalitært eller et autokrati, gøres til skamme af den aktuelle, stærkt repressive situation i Rusland. Vi savner i Helbaks i øvrigt velargumenterede indlæg en erkendelse af tvetydigheden i Ruslands rationaler og dynamikken i regimets udvikling.

Ikke desto mindre har Helbak en væsentlig pointe i at påpege den defensive logik i Ruslands politik. Af denne grund mener vi heller ikke, at en offensiv europæisk oprustning er begrundet. Derimod er Helbaks fremhævelse af, at Europa har brug for en rekonstrueret sikkerhedsarkitektur, som omfatter Rusland og et neutralt Ukraine, en rigtig, betids og meget væsentlig tænkeramme.

Helbak har ret i, "at en isoleret fredsaftale mellem Rusland og Ukraine ikke er mulig. Uanset om man kan nå frem til en våbenhvile og forpligtende fredsforhandlinger, vil man ikke kunne neutralisere de grundlæggende årsager til krigen, som involverer USA og Europa. De skal inddrages." En indlysende og konstruktiv tænkemåde, der genoptager tråden fra OSCE og desuden antyder, hvad der kunne være en byggesten til et styrket Europa.

Afsluttende beklager Helbak igen, at vi i pamfletten ikke definerer "Ruslands karakter eller beskriver forløbet frem til invasionen, som man i lighed med de fleste andre fordømmer i kraftige vendinger." Det leder ham til følgende konklusion:

"Derved sætter NtO sig mellem to stole. På den ene side vil man seriøst arbejde for våbenhvile og fredsforhandlinger, og på den anden side argumenterer man for fortsat militær støtte til Ukraine, selv om man ikke mener, at krigen kan vindes. Den tankegang må indirekte bero på, at man alligevel har et håb om, at Rusland med militær magt kan tvinges til seriøse fredsforhandlinger."

Men nej. Det er ikke vores tankegang. Vi nærer intet sådant håb. Men vi antager, at krigens omkostninger er med til at lægge et vist pres på befolkningen, især når de bliver tydelige og mærkbare for menigmand og -kvinde. Og selv om det russiske regime er både autoritært og hensynsløst – eller måske netop derfor – mener vi, det er helt forfejlet at bidrage til militær eskalation. Det hjælper kun regimet til at bevare kontrollen med Rusland.

Derimod må det fastholdes – og gerne klargøres, så enhver kan forstå det – hvor fatal manglen fra Europas ledere på seriøse forsøg på diplomatiske spor og skridt mod forhandlinger har været og stadig er. Herunder, hvor farligt det er, at man i Europa ikke har været i stand til at udvikle forslag til en fremtidig sikkerhedsarkitektur i Europa, der kunne hvile på opdaterede revisioner af tidligere formulerede[6] resolutioner om fælles sikkerhed for Ukraine, Rusland og det øvrige Europa.

6 CSCE: "Charter of Paris for a New Europe", Paris 1990. https://www.osce.org/files/f/documents/0/6/39516.pdf og OSCE: "Istanbul Document 1999", Istanbul 1999. https://www.osce.org/files/f/documents/6/5/39569.pdf

Fraværet af disse bidrager i sig selv (som Helbak også antyder) til, at eskalationsspiralen og Rusland som trusselsbillede får fornyet næring. Sådan som det sker pt.

Vi har ikke talt for at indstille den militære støtte til Ukraine, som det også fremgår af vores svar til de tre kritikere fra Enhedslisten.[7] Men det er ikke ensbetydende med, at vi accepterer den helt uproportionale og voldsomme europæiske oprustning, som også den danske regering er bannerfører for.

Eksempelvis medvirker den nylige beslutning om indkøb af norsk og amerikansk producerede langtrækkende missiler – "efterspurgt af NATO, og som bidrager til Danmarks sikkerhed"[8], som det hedder – kun til en farlig eskalation af krigen og til at styrke det russiske regimes argumentation om, at Rusland er under angreb fra Vesten. Ukraines fortsatte angreb ind i Rusland gør heller ikke noget godt for en fremtidig fredsløsning.

Vi plæderer for, at tiden må være kommet til, at europæiske ledere træder op for en øjeblikkelig afslutning af krigshandlingerne. Givet de mange modstridende interesser i EU og mellem EU og USA, er dette desværre mere end vanskeligt at se for sig[9]. Men det gør det kun så meget desto mere nødvendigt igen og igen at fremhæve det fatale i den forhistorie, som har ført krigen frem til dens nuværende grusomme stade. Ikke mindst provokationen fra NATOS østudvidelser, vestens blokering af Istanbulaftalerne i april 2022 og de europæiske lederes vedholdende afvisninger af at holde spejlet op for sig selv.

Alt sammen forhold, der peger på nødvendigheden af samtaler, hvor både Europas, Ukraines og Ruslands sikkerhed må komme i spil. Her ser vi muligheder i den plan, som økonomen Jeffrey Sachs for nylig har foreslået[10]. Ikke mindst forslagene om permanent neutralitet for Ukraine og stoppet for NATOs østudvidelser peger i retning af noget, der kunne blive frugtbart og sandsynliggøre udviklingen hen mod en ny europæisk sikkerhedsstruktur. Som kunne skabe plads til både Ukraine, Rusland og vest- og østeuropæiske lande.

Vi er derfor helt på linje med Helbaks ønsker om at fremme en fredsbevægelse, der kan "åbne for en debat om hele Europas politisk-økonomiske fremtid. For ingen i hele

[7] https://www.information.dk/debat/2026/09/fredsaktivister-svarer-igen-selvfoelgelig-standse-vaabenstoetten-ukraine?
[8] https://www.fmn.dk/da/nyheder/2026/dansk-forsvar-styrkes-med-to-nye-typer-langtrakkende-missiler/
[9] Medlem af Europaparlamentet og mangeårig FN-diplomat Michael von der Schulenburg giver i denne samtale med den norske professor Glenn Diesen en præcis karakteristik af den nærmest kaotiske situation for Ukraine og Europa, som de europæiske ledere har medvirket til https://www.youtube.com/watch?v=TkhDWz08VDY
[10] https://www.other-news.info/a-framework-for-peace-in-ukraine/

Europa kan være tjent med EU's deroute og indre opløsning eller et fremtidens Europa, der stopper ved den russiske grænse."

/ SP & HSO, 29. oktober 2026